

‘En aan het eind van al die exploratie
komen we aan waar we vertrokken waren.’

Little Gidding, T.S. Eliot

(vertaling Peter van Huizen in *Liter* 25)

17 DECEMBER 2010
ZATERDAG

MANON

Ze voelt de hoop wegebben, zoals kerstverlichting in een etalage langzaam uitdooft. Manon houdt zich voor dat ze zich moet richten op de man die tegenover haar zit en die Brian zou kunnen heten, maar net zo goed Keith. Hij slaat zijn benen over elkaar, waarbij zijn voet haar scheenbeen raakt, net op de plek waar het bot het dichtst onder de oppervlakte ligt. Ze buigt zich voorover om eroverheen te wrijven, maar dat ontgaat hem.

‘Gevoelig’ stond er in zijn profiel, en dat hij belangstelling had voor militaire vliegtuigen. Ze vraagt zich nu af wat ze in hemelsnaam had verwacht toen ze met hem afsprak, maar goed bij elkaar passen was ook geen garantie. De laatste date met een stedenbouwkundige scoorde 78 procent – ze had goede hoop gehad, want hij hield zelfs van Thomas Hardy – en toch was Manon die avond ineengekrompen elke keer dat zijn speeksel op haar gezicht belandde, wat verrassend vaak gebeurde.

Twee jaar internetdaten. Ze waren bepaald niet omgevlogen.

Hij heeft zijn gezicht gedraaid en nu valt het licht op de duimafdrukken op zijn brillenglazen: vettige paarse eitjes, ovale spiralen die ze maar al te graag op de plek van een misdrijf zou willen aantreffen. Hij praat over zijn baan bij het waterschap, terwijl zij dankbaar opkijkt naar de ober die hun wijnglazen vult – nou ja, háár glas, omdat haar tafelgenoot niet drinkt.

Ze heeft natuurlijk veel ergere mannen meegemaakt, zoals degene voor wie ze helemaal naar Londen was gegaan. ‘Sta ervoor open,’ had Bri met klem betoogd. ‘Je weet maar nooit waar de man van je dromen zou kunnen opduiken.’ Hij was lang en heel

mager, en stond gekromd als een doodgraver op de roltrap van het Tate Modern – een goede imitatie van de klokkenluider van de Notre Dame. Manon dacht dat ze nooit boven zouden komen en toen dat eindelijk toch gebeurde, draaide ze zich zonder een woord te zeggen om en ging direct weer naar beneden. Ze liet hem boven staan, terwijl hij naar haar staaarde. Ze stapte op de eerste de beste trein die van King's Cross naar Huntingdon vertrok, alsof ze de geur van ontbindend vlees ontvluchtte. Alle rechercheurs op de afdeling Ernstige Delicten kenden die geur en wisten hoe die in je kleding bleef hangen.

Deze – ze kijkt hem nu aan – Darren of Barry of hoe hij ook heten mag, is niet zozeer morbide als wel onopvallend. Hij heeft het over watersalamanders, dat dringt vaag tot haar door. Nu trekt hij zijn wenkbrauwen op – ‘Winkelkarretjes!’ – en ze vermoedt dat hij een opmerking maakt over hoe vaak die in het water worden gedumpt. Ze moet zich echt weer op het gesprek gaan richten. ‘Goh, nog een week en het is Kerstmis,’ zegt ze. ‘Hoe ga jij het vieren?’

Hij lijkt geërgerd dat ze hem van de stroming van zijn rivieren heeft afgeleid. ‘Ik heb een broer in Norwich,’ zegt hij. ‘Ik ga naar hem toe. Hij heeft kinderen.’ Hij lijkt heel even teleurgesteld en daardoor krijgt ze wat sympathie voor hem.

‘Geen gemakkelijke tijd, Kerstmis. Als je alleen bent, bedoel ik.’

‘Wij hebben het altijd wel gezellig, Col en ik, zodra we aan het bier gaan. We zijn echt een grappig duo.’

Misschien heet hij wel Terry, denkt ze mismoedig. Maar dat zal ze niet meer aan de weet komen. ‘Zullen we de rekening vragen?’ Hij is niet eens ingegaan op haar naam – iets wat de meeste mannen wel doen (‘Manon, wat een aparte naam. Welsh?’) – maar eigenlijk is het wel een verademing, de manier waarop hij gewoon doorploetert.

De ober brengt de rekening, die een tikje gekruld op een wit schoteltje met twee pepermuntballetjes erop ligt.

‘Zullen we hem delen?’ zegt Manon, die een creditcard op het schoteltje gooit. Hij sabbelt op een pepermuntballetje en bekijkt de rekening.

‘Nou, ik heb geen wijn gehad. Kijk.’ Hij laat haar zien welke dingen op de rekening van haar waren: een karaf rode wijn en een kleine salade.

‘Ja, klopt, oké,’ zegt ze terwijl hij zijn telefoon pakt en begint op te tellen. De ramen zijn beslagen en Manon kijkt naar het wazige schijnsel van de feestverlichting in Huntingdon. Het zal een koude wandeling naar huis worden langs de winkels in High Street waar de rolluiken allemaal naar beneden zijn, de treurig stemmende bierlucht die uit café Cromwell komt, en dan verder naar de rivier met zijn verfrissend groene geur en de glibberende beweging in het donker, naar haar flat waar ze alle lichten heeft aangelaten.

‘Jij komt op 23 pond 85. Ik op elf pond,’ zegt hij. ‘Wil je het nog narekenen?’

Het is middernacht en Manon zit met opgetrokken knieën op het erkerzitje naar beneden te kijken, naar de besneeuwde straat die wordt verlicht door oranje straatlantaarns. De vlokken zweven naar beneden op hun ontspannen reis, deinend, zo licht als een veertje. De ijskoude tocht die langs het schuifraam naar binnen komt, zorgt ervoor dat ze haar knieën optrekt tegen haar borst terwijl ze toekijkt hoe hij – Alan? Bernard? – de hoek omslaat en verdwijnt.

Als ze zeker weet dat hij weg is, loopt ze een rondje door de woonkamer en doet de lampen uit. Ze moest hem nageven dat hij plotseling bleef staan bij haar flat – ‘Jemig, woon je hier?’ –, maar zijn belangstelling was geen lang leven beschoren en al snel hervatte hij zijn monoloog. Misschien, bedenkt ze nu, is ze wel met hem naar bed geweest om hem de mond te snoeren.

De muren van de woonkamer zijn kobaltblauw. Het walnooten wandmeubel waarin de televisie staat, is van G-Plan uit de

jaren vijftig. Haar halfronde bank is van bruin ribfluweel. Aan weerszijden ervan staan twee olijfgroene fluwelen oorfauteuils en naast een daarvan staat een schemerlamp uit de jaren zeventig met een gele kap, waarvan ze net de stekker uit het stopcontact heeft getrokken omdat de schakelaar kapot is. De inrichting is een eerbetoon aan het modernisme van de jaren vijftig van de twintigste eeuw, als een filmset, tot in detail uitgewerkt. Het toneel voor een post-ironische Oost-Duitse komedie misschien, of een satirische Britse komedie uit de jaren zeventig; een plek waar het barstte van charismatische smaak, allemaal uitgekozen door de vorige eigenaren van de flat. Manon had de flat met inboedel – het meubilair, de lampen, alles – gekocht van een stel dat ging emigreren om ‘een nieuwe start te maken’. Dat had de man in elk geval gezegd. ‘We willen onze spullen gewoon wegdoen, snap je?’ Waarop Manon antwoordde: ‘Doe maar lekker weg. Ik neem alles over.’ En zijn vriendin keek om zich heen en verbeet haar tranen. Ze vertelde aan Manon dat ze alles met liefde had verzameld op eBay. ‘Maar ja, een nieuwe start, hè,’ zei ze.

Manon loopt naar de slaapkamer, die op het moment van de verkoop nog killer en dramatischer was geweest: heel donkerblauwe muren met een witgeschilderde houten vloer en witte jaloezieën, een hele rij witte kledingkasten, greeploos en met deuren die naar binnen schuiven. Je moest een hele mime-act uitvoeren om de drukpunten te ontdekken waarmee je ze kon openen.

De vorige eigenaren hadden heel minimalistisch een matras op de vloer gehad met een slonzig wit dekbed. Sinds Manon er haar intrek heeft genomen, heeft deze kamer veel van zijn allure verloren: boeken opgestapeld naast het bed, bedekt met een laagje stof, een glas troebel water, snoeren van haar politieradio die over de vloer lopen naar het stopcontact, met eromheen grijze pluizen en mensenhaar, in DNA-achtige spiralen. Door haar bonte verzameling schoenen is het extra lastig om de kasten te openen. Ze schopt tegen een weggemeten broek op de vloer,

waarvan de pijpen als een croissant in elkaar gerold zijn, laat haar ochtendjas van zich afglijden ('100 procent polyester, weghouden bij open vuur') en pakt haar flanellen nachthemd onder haar beddengoed vandaan, waarin hij totaal misplaatst heeft gelegen.

Van dichtbij rook hij muf. En vaag naar zweet. Maar vooral onbekend. Was dit haar experiment: hem dichtbij brengen, uit de wereld van onbekenden halen? Probeerde ze hem uit? Of onderwierp ze hem aan de geurtest, alsof hij door intimiteit minder alledaags zou worden? Mensen die haar kennen – nou ja, vooral Bryony – keuren haar emotionele 'onvolwassenheid' af, maar mensen zijn nu eenmaal anders van dichtbij. Je ontdekt meer door ruiken en aanraken dan door al het geklets over watersalamanders en winkelkarretjes. Ze wordt haar zoogdierachtige zelf en gebruikt haar zintuigen om een partner te kiezen. Ze heeft ergens gelezen dat het reukvermogen de efficiëntste manier is om iemand uit de genenpoel te selecteren die voor het beste immuunsysteem bij het nageslacht kan zorgen. Dus gaat ze al bij het eerste afspraakje met iemand naar bed! Ze is een wetenschapper aan de frontlinie van het voortplantingsproces.

Op haar somberdere momenten – die ze nu ook voelt aankomen – vraagt ze zich af of ze niet gewoon een gênante kloof in het gesprek aan het opvullen is. In plaats van opgelaten met haar voeten te schuifelen en te zeggen: 'Nou, dat was leuk, maar hier moeten we het waarschijnlijk bij laten,' forceert ze het ogenblik naar een crisis. Het is net alsof je je voor een rijdende auto gooit om iemand maar niet de hand te hoeven schudden.

In de badkamer pakt ze haar tandenborstel en legt er een sliertje tandpasta op, waarna ze al poetsend naar zichzelf kijkt in de spiegel. Dit is de fout in haar redenering: de seks was een vrij aardige weergave van het gesprek van die avond. Watersalamanders en winkelkarretjes en een totaal gebrek aan woelige watervallen of zelfs maar kabbelende beekjes, als je de vergelijking met waterwegen wilde doortrekken.

Ze kijkt naar haar dansende krullen, haar deinende lokken, voornamelijk bruin, maar met hier en daar een blond haartje dat tevoorschijn piept als een opstandige spaghetti'sliert – *spuug* – tegendraads en energiek, alsof ze een kind op een speelplaats is, en uit de toon vallend nu ze – *spuug* – bijna veertig is. Ze voelt dat ze vrijwel onmerkbaar die onzichtbare – *gorgel* – fase van het vrouw-zijn betreedt, terwijl andere vrouwen achter de kinderwagen lopen of boodschappentassen op wieltjes meetrekken. Ze kiest als vanzelf schoenen met een grotere breedtemaat, heeft last van haar knieën gekregen en verontrust opgemerkt dat ze een tikje buiten adem is na het knippen van haar teennagels. Ze vraagt zich af welke andere vernederingen het verouderingsproces haar nog zal toebedelen en hoe snel. Een paar eeuwen geleden zou ze nu dood zijn, nadat ze voor haar vijftiwintigste al acht kinderen had gebaard. De natuur weet niet wat ze aan moet met een kinderloze vrouw van negenendertig, behalve dan haar de effectbal van de vruchtbaarheid toewerpen – overal pijntjes in combinatie met extra tijd, als het spannende einde van een rugbywedstrijd waarbij veel op het spel staat.

Met een handdoek veegt ze een klodder schuim van haar kin. Uiteindelijk vroeg hij naar haar naam (haar moment in de spotlight!) en ze vertelde hem dat die 'bitter' betekende in het Hebreeuws, en ze ging liggen met haar hoofd op het kussen en dacht aan haar moeder, die een kneepje in haar puberschouders had gegeven en tegen haar had gezegd hoe mooi ze die naam vond, dat 'Manon' haar uitspatting was, hoezeer haar vader er ook bezwaar tegen had gemaakt. Haar naam was net als Marmite: je hield ervan of je vond het afschuwelijk, en haar moeder hield ervan, zei ze, omdat hij heel 'geaard' was, met die n'en als tentharingen in de grond.

Het was even stil en ze vermoedde dat hij wilde dat ze naar zijn naam vroeg, maar dat kon ze niet, omdat ze niet meer wist hoe hij heette. Ze had kunnen zeggen: 'En hoe zit het met die van jou?' om erachter te komen, maar toen leek het al niet meer

nodig. Ze had hem aan de geurtest onderworpen en was tot de conclusie gekomen dat hij tekortschoot. Haar gedachten waren erop gericht hoe ze hem haar flat uit kon krijgen, wat ze deed door te zeggen: ‘Goed, ik moet morgen vroeg beginnen,’ en haar slaapkamerdeur open te houden.

Ze strijkt het kussen en het dekbed glad waar hij heeft gelegen en trekt haar voeten onder de dekens. Ze steekt één arm uit bed om de politieradio aan te zetten, met de sticker erop die haar erop wijst dat hij ‘Eigendom van de politie van Cambridgeshire’ blijft. Het is een bakbeest, en eigenlijk mag iemand met de rang van brigadier die niet thuis hebben, maar het is geen speeltje. Hiermee bestrijdt ze haar slapeloosheid. Sommige mensen doen dat door middel van de scheepvaartberichten, Manon heeft liever de zachte meldingen over verkeersongelukken of dronkenmansruzies bij nachtclub Level 2 aan All Saints Passage, berichten die ze allemaal zonder problemen kan negeren omdat ze te eenvoudig zijn voor de afdeling Ernstige Delicten.

‘Mobiele eenheid naar Northern Bypass, graag. Dat is de A141, de kruising met Main Street. Auto weggenomen voor een ritje.’

Joyriding. Iemand heeft een auto gejat. Aan de slag, collega. De stem lijkt van heel ver weg te komen wanneer Manons oogleden zwaar worden en het geklets op de radio zich vermengt tot een gruizig waas achter haar ogen. Het geklik, de tikken, het gezoem, ontvangers die worden gepakt en teruggestopt, collega’s met wie wordt overlegd, knoppen die worden ingedrukt om de signalen te kunnen ontvangen. Voor Manon is dit de klank van waakzaamheid, deze snelle reactie op letsel en misdaad. Het is medemenselijkheid in actie, de goeden beschermen tegen de kwaden. Ze slaapt.

ZONDAG

MIRIAM

Tijdens de afwas kijkt Miriam uit over de sombere wintertuin – het gras zo glad als kerstglazuur. Ze had graag een grotere tuin gehad, maar beter dan dit wordt het niet in Hampstead.

Met haar handen in rubberhandschoenen in het afwaswater denkt ze aan Edith terwijl ze de Le Creuset afwast na de zeeduivelstoofschotel van de lunch. De pancetta plakt aan de rand en ze gaat hem te lijf met een schuursponsje. Wat heeft ze toch een geluk dat ze een dochter heeft, denkt ze, want meisjes zorgen voor je als je oud wordt. Jongens gaan uit huis en hebben uiteindelijk het meeste contact met hun schoonmoeder.

En dan fluit ze zichzelf terug, omdat het tegen al haar feministische principes indruist dat ze van haar dochter, haar slimme, aan Cambridge afgestudeerde dochter, verwacht dat ze haar rimpelige oude kont afveegt en haar maaltijden en luisterboeken brengt, terwijl ze waarschijnlijk haar handen vol heeft aan haar peuters en een sneue poging tot het hebben van een carrière. Met haar eigen carrière was het nooit meer wat geworden nadat ze kinderen had gekregen. Die drie dagen per week in de huisartsenpraktijk voelden als tijdverdrijf tussen haar huishoudelijke beslommeringen in.

Het feminisme, denkt ze, heeft nog een lange weg te gaan voordat mannen het puin van het gezinsleven op zich nemen – niet het spectaculaire kerstdiner, opgediend onder ‘oh’s en ah’s’ (die altijd de ondertoon hebben van: ‘Een man kookt eten! Applaus!’), maar gewoon vuilniszakken kopen en in de gaten houden of er genoeg wc-papier is. Toen de kinderen klein waren,

had Miriam het gevoel dat ze onder een zandverstuiving uit de Sahara begraven was: muzieklessen, mappen met huiswerk, kinderfeestjes, bedankbriefjes, vers fruit en het doorgeven van de meterstanden. Door dat alles slibden de hoeken van haar geest dicht, tot er geen ruimte meer over was voor iets anders. Ian ontweek dit door strategisch te doen alsof hij dat allemaal niet kon, zodat zijn hersens vrij bleven om zich te richten op Belangrijke Zaken (zoals werk of het lezen van een interessant boek). Die onrechtvaardigheid was een van de grootste schokken in het leven van een volwassene en niemand had haar ervoor gewaarschuwd, haar moeder al helemaal niet, want die vond dat Miriam de organisatorische taken van het leven inderdaad moest oppakken omdat zij 'er zo goed in was'. Daar moet ze nu maar niet te lang bij stilstaan, anders wordt ze te boos.

Ze zet de gietijzeren pan op het witte keramische afdruipdeel van het aanrecht en vraagt zich af waarom mensen lyrisch zijn over die dingen terwijl ze bijna niet te tillen zijn en alles bekrassen wat in de buurt komt. Het was Ian niet gelukt om thuis te komen lunchen, dus heeft ze de stoofschotel zelf opgegeten, waarna ze met de grootste moeite die zware klotepan heeft opgetild om de restjes in een Tupperwaredoos te doen en het gevoel dat ze oneerlijk werd behandeld buiten de deur te houden. Ze is tegenwoordig heel vaak alleen, deels doordat ze ineens een overvloed aan tijd had toen de zandverstuivingen zich hadden teruggetrokken, toen de kinderen het huis uit gingen, terwijl Ian gewoon doorging met waar hij mee bezig was, eigenlijk Het Druk Hebben Met Belangrijk Zijn. Ze moet heel vaak haar best doen om zich niet te ergeren aan hun gescheiden levens en ook om zichzelf te blijven als ze wel samen zijn. Was niet elk huwelijk een onderhandeling over nabijheid?

Tijdens periodes waarin hij het heel druk heeft en ze vaak alleen is, heeft ze de neiging om zich uitdagend onafhankelijk te gedragen, maar daarna is het alleen maar moeilijker om hem weer toe te laten. Ze moet zichzelf ontdooien om weer tot el-

kaar te komen. Ze vraagt zich af hoe ver Edith is gekomen op deze moeilijke reis en of ze er eigenlijk wel aan is begonnen met Will Carter. Als je in de twintig bent, kan het probleem van afhankelijkheid en onafhankelijkheid snel worden opgelost door je vriend te dumpen, en ze heeft het idee dat Edith op het punt staat dat te doen.

Ze wringt het vaatdoekje uit en veegt met langzame, meditatieve cirkels de werkvlakken van de keuken schoon. Het huwelijk is hard werken. Hoe kan ze dat haar dochter vertellen zonder het erger te laten klinken dan het is? Het is gestoeld op hard werken en tolerantie, niet op het idee van perfectie zoals Edith dat misschien heeft. Miriam heeft wel eens gedacht dat de aantrekkelijkheid van Will Carter een symbool is van Ediths geloof in perfectie, of in elk geval van haar geloof in uiterlijke schijn. Ze beseft nog niet dat het uiterlijk niets voorstelt, dat hoe dingen lijken heel iets anders is dan hoe ze vóelen.

Als Edith hier nu was, zou ze ongetwijfeld nogal zelfingenomen oreren over alle tekortkomingen die zij nooit zou dulden in een huwelijk, alsof er een gouden standaard was waarvan ze niet zou afwijken. Dat heeft ze natuurlijk van Ian. Maar ja, zo is het leven niet. Het leven is vol compromissen die je nooit had gedacht te zullen sluiten toen je jong was. Het huwelijk is fijn, dat zou ze tegen Edith moeten zeggen: dat je een leeftijd bereikt waarop je relaties met mensen hecht en stevig zijn, zoals de boekenplanken in de woonkamer die tot het plafond reiken, en dat ze zo zijn verweven met je leven dat een compromis sluiten een peulenschil is in vergelijking met de ontmanteling van die relaties. Ja, denkt ze, terwijl ze het vaatdoekje uitspoelt onder de kraan en door de rubberhandschoenen heen geniet van het warme water, met de leeftijd komt het besef dat je dankbaar bent voor liefde.

Als ze weer de tuin in kijkt en het doekje uitwringt, denkt ze terug aan gisteravond, toen ze in de schouwburg waren met al hun intelligente vrienden die graag over boeken en filosofie

praatten. Ze had zich afgevraagd of ze meer geld en meer seks hadden (ze konden eigenlijk niet minder seks hebben) en mooiere vakantiehuizen of dat ze zich misschien (nou, je mocht eigenlijk niet op dat soort dingen hopen) stiekem afschuwelijk voelden en een verhouding hadden.

‘Zijn we er allemaal?’ vroeg Ian op de besneeuwde stoep voor het Almeida Theatre. ‘Klaar om te gaan?’ Miriam keek hem aan, haar knappe man met zijn onberispelijke kasjmier sjaal die twee keer om zijn nek was geslagen. Hij nam de leiding – tja, typisch Ian natuurlijk –, maar was ook enigszins afwezig. Door zijn werk waarschijnlijk, dat zo vaak zijn gedachten in beslag nam. Dat was de prijs van haar huwelijk met de Fantastische Chirurg en ze merkte op dat moment dat ze zwol van trots.

Ze gingen naar restaurant Le Palmier, pratend en lachend, hun armen in elkaar gehaakt. Miriam liep in haar eentje, hoewel ze zich in het centrum van de groep bevond. Ze had gehuild, ze moest altijd huilen bij *King Lear*, en haar lichaam voelde aange-naam vermoeid van ontspanning terwijl haar maag knorde bij het vooruitzicht van het diner. Iemand pakte haar bij de arm. Het was Patty, die haar lichaam dicht tegen dat van Miriam drukte. Ze rook een vlaag van Patty’s parfum, Diorissima, zelfs boven de kou uit.

‘Ik vond het prachtig, en jij?’ zei Patty.

‘Heel erg prachtig. Ik voel me alsof ik door de mangel ben gehaald, maar wel positief,’ zei Miriam. ‘Ik vond Gloucester wel een beetje schreeuwerig.’

‘Ja, nogal. Waarom kunnen ze hun tekst niet gewoon opzeggen? Dit was een soort shakespeareaanse spreektrant, heel irritant. Ah, we zijn er. Ik verga van de honger.’

Ze gaven hun jassen aan de ober, die licht boog terwijl hij ze over zijn arm drapeerde en ze daarna ophing in de garderobe. Hun tafel was groot en rond, en het licht van de spotjes weerkaatste in de glazen en lichtte felle cirkels uit op het gesteven witte tafelkleed. Miriam was blij met haar ijskoude glas van iets

droogs en Argentijns (met Ian als wijndeskundige). Ze keek over de tafel naar hem. Uit zijn borstzakje pakte hij een leesbril met een montuur in panterprint, die hij voor 4 pond 99 bij de drogist had gekocht. Hij zette hem op het puntje van zijn neus om de menukaart te lezen, terwijl Roger tegen hem aan bleef praten en Ian lachte om iets wat Rog zei. De bril stak klein en vrouwelijk af bij zijn gedistingeerde gezicht.

‘Schat,’ zei ze tegen hem, en ze stak hem over de tafel haar hand toe zonder haar hoofd af te wenden van Patty, die over het toneelstuk praatte.

‘O ja, sorry,’ zei hij en hij zette de bril af om hem aan haar te geven, zodat zij haar menukaart kon lezen. ‘Kom op iedereen, kunnen we bestellen? Van niets komt niets.’

En iedereen moest lachen om dat citaat uit *King Lear*.

Xanthie vertelde dat ze de *Decamerone* van Boccaccio had herlezen. ‘Het is zo grappig! Dat meen ik echt, ik heb hardop zitten lachen in de bus.’ En door de manier waarop ze ‘bus’ zei, leek het net op een geweldig experiment in algehele gelijkheid. In het gelach rond de tafel klonk geldgerinkel door.

Nu trekt Miriam haar rubberhandschoenen uit terwijl haar gedachten teruggaan naar haar dochter, alsof het een lievelings-refrein is, haar geliefdste onderwerp. Ja, ze hoopt op meer voor haar dochter dan de dingen die ze voor haar verwacht. Nu frontst ze haar voorhoofd. Dat is niet logisch. Ze wil dat Edith haar taken als dochter vervult (attente kerstcadeautjes, regelmatig telefoontjes, uiteindelijk zelf gekookte maaltijden als Miriam dement is) en tegelijkertijd wil ze haar bevrijden, ze wil dat ze beroepsmatig totale vrijheid heeft en een door en door feministische man krijgt die de vaatwasser uitruimt zonder dat het hem gevraagd hoeft te worden. Maar ze wil ook dat haar dochter met haar meelijdt, dezelfde offers moet brengen, hoewel ze niet weet waarom. Is het een hunkering naar het gevoel een medestander te hebben of de angst dat Edith misschien wel zal slagen waar zij heeft gefaald? Dat Edith de ketenen misschien wel van zich

afschudt, terwijl Miriam... Nou ja, zij heeft dertig jaar lang de werkvlakken in de keuken afgenomen en antibiotica uitgedeeld tegen blaasontstekingen. Het is zo ingewikkeld.

Ze pakt een vaatwastablet uit het gootsteenkastje en denkt na over haar prachtige dochter, die nog jong is, die een platte buik en strakke armen heeft, die nog steeds een bikini kan dragen, die nog verliefd moet worden, en ze voelt steken van jaloezie. Will Carter is prima hoor, maar hij is nogal vol van zichzelf, en ze vermoedt dat hij niet De Ware is. Dat ligt nog allemaal in Ediths toekomst besloten – al het plezier en de pijn ervan. Mazzelaar. Hoe ouder je wordt, hoe minder veranderlijk je leven. Maar dat mist Miriam ook wel – de slingerende grenzen van gevoel waarmee jeugd gepaard gaat. Niets is meer opwindend, hoewel je als je naar Xanthie luistert zou denken dat het een euforische ervaring was om in de bus Boccaccio's *Decamerone* te lezen. Misschien is alleen Miriams leven saaier en verdrietiger geworden, net als haar zilverkleurige haar.

'Waar zat je nou? Ik wilde je wakker maken en toen was je er niet,' zegt ze met een glimlach tegen Ian, die met een vlaag kou de keuken binnenkomt met een oranje tas van Sainsbury. Hij draagt een polotrui en een trainingsbroek. Hij heeft dat merkwuurde onvermogen van de upper class om overtuigend vrijetijdskleding te dragen. Ze vraagt zich af of hij al een tweedjasje droeg toen hij uit de vagina van zijn moeder kwam.

Hij komt naar het aanrecht toe, waar zij staat, en geeft haar een kus op haar wang. Ze ruikt de winter die hem omringt. 'Ik ben vroeg opgestaan en naar mijn werk gegaan, er lag nog een hele papierwinkel op me te wachten.'

'Arme jij,' zegt ze. 'Zal ik de rest van de stoofschotel opwarmen?'

'Nee hoor, dat hoeft niet.'

'Ik kan het even in de magnetron doen, dan is het zo klaar.'

'Nee, ik heb al een broodje gegeten. Heeft Edie nog gebeld?'

'Nog niet.'

‘Weet je, ik ga de open haard aansteken. Het is ijskoud buiten.’

‘Goed idee, dat zou heerlijk zijn,’ zegt ze, en het huis voelt weer compleet nu hij er is. Zijn geur, zijn omvang, zijn gezelschap. Getrouwde liefde was een openbaring voor Miriam – niet de slingerende grenzen van gevoel, nee, maar juist de diepte en de essentie ervan. Hij hoort bij al haar herinneringen – van dertig jaar, vooral de heel levendige, zoals de geboorte van de kinderen. En de liefde voor haar kinderen. Hij is de enige persoon ter wereld die met dezelfde uitputtende geestdrift over de kinderen kan praten als zij, alsof ze beiden Rollo en Edith van alle kanten onderzoeken. En het is niet goed om zich zo door feministische woede te laten verteren. Het is niet zo dat hij helemaal niets doet: de kop thee bijvoorbeeld, die hij haar elke ochtend op bed brengt, zijn laatste controle van het huis ’s avonds (deuren op slot, lichten uit), dat hij naar boven rent om haar pantoffels te halen als ze uitgeput zucht en vraagt: ‘Schat, zou je...?’ Dat zijn kleine, terugkerende daden van liefde.

Ze brengen de middag door in een zondags aanvoelende huiselijke gezapigheid, terwijl het houtvuur in de woonkamer knettert en dan uitgaat. Dat brengt de rokerige, plattelandsgeur van Deeping terug, waar ze oud en nieuw zullen doorbrengen. (Ik moet peertjes kopen voor Deeping, prent ze zich in.) Miriam zou uren naar die vlammen kunnen kijken totdat haar gezicht ge-roosterd is en haar ogen uitgedroogd zijn. Ian loopt zijn werkkamer in en uit, terwijl vanaf zijn iPod-dock pianoconcerten van Mozart door het huis zweven. Zij scharrelt ook wat rond, ruimt vooral op, doet een wasje in de machine en leest een recensie in de krant.

’s Avonds gaat de bel, en als Miriam opendoet staat de bloemist voor de deur, die driehonderd geurige narcissen en een verse hulstkrans voor haar voordeur aflevert. Die, gecombineerd met haar kruiden voor de bisschopswijn en de kruidnagel-sinaasappel die ze maakt, zullen het huis met een feestelijke geur vullen. Net als ze de deur dichtdoet en de avond buitensluit, gaat

de telefoon. Ze neemt op terwijl ze nog steeds de narcissen vasthoudt, als een operazangeres tijdens haar open doekje.

‘Rustig maar, Will... Nee, hier is ze niet... Sinds wanneer?’ zegt ze terwijl Ian bij haar in de gang komt staan en zijn nek rekt om het te kunnen horen. ‘Dus jij bent net thuis?’

‘Wat zegt...’ maar Miriam brengt hem met een nijldige blik tot zwijgen.

‘Nou, ze is waarschijnlijk bij een vriendin of naar Deeping gegaan,’ zegt ze in de hoorn terwijl ze in Ians ogen kijkt.

Miriam luistert, legt de bloemen op het gangtafeltje en slaat dan haar hand over het mondstuk van de telefoon. ‘Hij zegt dat toen hij thuiskwam de deur openstond en de lichten aan waren. Ze heeft alles achtergelaten: haar sleutels, haar telefoon, haar schoenen. Haar auto staat buiten. Zelfs haar jas is er nog.’

Ian geeft haar met een hoofdgebaar te kennen dat ze opzij moet gaan en neemt de telefoon van haar over. ‘Will? Met Ian. Wanneer heb je haar voor het laatst gesproken? Heb je Helena al gebeld?’ Ze ziet dat hij fronsend naar de gangtafel kijkt, luisterend. Dan zegt hij: ‘Goed, bel de politie. Nu meteen, Will. Vertel wat je tegen ons hebt gezegd. En bel ons dan direct terug.’ Hij legt de hoorn neer.

‘Nee,’ zegt Miriam, die Ian hoofdschuddend in de ogen kijkt, met haar hand voor haar mond geslagen. ‘Nee, nee, nee, nee.’